

Datum van inontvangstneming : 24/02/2025

Geanonimiseerde versie

C-12/25 – 1

Zaak C-12/25

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

9 januari 2025

Verwijzende rechter:

Hof van beroep Brussel (België)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

11 december 2024

Verzoekende partij:

Bisdom Gent VZW

Verwerende partij:

Gegevensbeschermingsautoriteit

Interveniënten:

JM

Unie Vrijzinnige Verenigingen VZW

Centre d'action laïque VZW

Centrale Raad der niet confessionele levensbeschouwelijke
gemeenschappen van België VZW

FA

BZ

MO

RV

TA

CH

LV

DF

NA

BU

RA

JD

MI

DO

Hof van beroep

Brussel

Sectie Marktenhof

19de kamer A

Arrest

1. **BISDOM GENT VZW**, [OMISSIS] GENT [OMISSIS]

*Verzoekster, hierna ook „**Bisdom Gent**”,*

[OMISSIS]

TEGEN

2. **GEGEVENSBESCHERMINGSAUTORITEIT**, [OMISSIS] BRUSSEL,
[OMISSIS]

*Verwerende partij, hierna ook „**GBA**”,*

[OMISSIS]

IN AANWEZIGHEID VAN

3. **JM**, [OMISSIS] BELSELE, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 1),

[OMISSIS]

4. **UNIE VRIJZINNIGE VERENIGINGEN VZW**, [OMISSIS] BRUSSEL,
[OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 2),

5. **CENTRE D'ACTION LAÏQUE VZW**, [OMISSIS] BRUSSEL,
[OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 3)

6. **CENTRALE RAAD DER NIET CONFESSIONELE**, [OMISSIS]
LEVENSBESCHOUWELIJKE GEMEENSCHAPPEN VAN BELGIË VZW,
[OMISSIS] BRUSSEL, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 4),

7. **FA**, [OMISSIS] GENT, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 5),

[OMISSIS]8. **BZ**, [OMISSIS] BERLARE, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 6),

9. **MO**, [OMISSIS] HOEILAART, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 7),

10. **RV**, [OMISSIS] LANDEN, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 8),

11. **TA**, [OMISSIS] PITTEM, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 9),

12. **CH**, [OMISSIS] TESSENDERLO, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 10),

13. **LV**, [OMISSIS] ZICHEM, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 11),

14. **DF**, [OMISSIS] BOUTERSEM, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 12),

15. **NA**, [OMISSIS] BOUTERSEM, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 13),

16. **BU**, [OMISSIS] PELLEMBERG, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 14),

17. **RA**, [OMISSIS] VREMDE, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 15),

18. **JD**, [OMISSIS] VREMDE, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 16),

19. **MI**, [OMISSIS] BRUSSEL, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 17),

20. **DO**, [OMISSIS] HASSELT, [OMISSIS]

Vrijwillige tussenkomende partij (nr. 18),

[OMISSIS]

Gelet op de procedurestukken:

- de beslissing nr. 169/2023 [OMISSIS] van 19 december 2023 van de Geschillenkamer van de GBA (hierna de „**Bestreden Beslissing**” of de „**Beslissing**”);

[verdere procedurestukken] [OMISSIS]

[Nationale procedure] [OMISSIS]

I. [OMISSIS]Feiten en procedurele voorgaanden

- 1 De thans eerste tussenkomende partij (hierna „**Klager**”) had de hoedanigheid van klager in het kader van de procedure voor de Gegevensbeschermingsautoriteit. Op 26 juni 1955 werd hij gedoopt te Gent in de parochie Bijloke.
- 2 Per brief van 25 maart 2021 richt hij zich tot het Bisdom Gent met de vraag om elke verwijzing naar zijn persoon uit elk fysiek of digitaal register of archief te schrappen:

„Mag ik U verzoeken elke verwijzing naar mijn persoon uit elk fysiek of digitaal register of archief te schrappen:

en dit in toepassing van de GDPR.

[...]

Mag ik u vragen mij over de ontvangst van dit schrijven te berichten met vermelding van de datum van de schrapping.

[...]

Nogmaals: u leest het goed, er wordt gevraagd om een schrapping in de zin van complete vernietiging van de bestaande data.

Het is uw diensten bijgevolg verboden om na de schrapping gegevens over deze schrapping te bewaren.”

Op 2 april 2021 maakte het Bisdom Gent de volgende melding in het doopregister:

„heeft de kerk verlaten op 2 april 2021 brief vh. Bisdom gedateerd op 22/03/21 ondertekend d. kanselier KC”

Zij voegt daarnaast een dubbele diagonale lijn over de gehele ingave van de gegevens met betrekking tot Klager.

Uit de gegevens van het administratief dossier ter beschikking van het Marktenhof blijkt immers het volgende:

1. Iedereen die gedoopt is in een Rooms-Katholieke Kerk is katholiek en lid van de Rooms-Katholieke Kerk. Het doopsel wordt vermeld in het doopboek of doopregister.
2. Indien een gedoopte vraagt om wissing van zijn of haar gegevens in het doopregister, wordt er op instructie van de Rooms-Katholieke Kerk een aantekening gemaakt in het doopregister van de doopparochie dat hij/zij is uitgeschreven als lid van de Rooms-Katholieke Kerk.

[OMISSIS]

4. Te allen tijde kan iemand terugkomen op zijn/haar beslissing om zich definitief te laten uitschrijven als lid van de Rooms-Katholieke Kerk.
5. De pastoor van de parochie waar iemand is gedoopt, kan in het doopregister aantekenen dat hij/zij is uitgeschreven als lid van de Rooms-Katholieke Kerk. Wat een parochie niet kan, is de gegevens van deze gedoopte uit het doopregister verwijderen. De Rooms-

Katholieke Kerk stelt zich op het standpunt dat de doop eenmalig en onomkeerbaar is.

Op 7 april 2021, deelt Bisdom Gent dan ook per brief van diens toenmalige Kanselier aan Klager het volgende mee:

„Ik kan u meedelen dat uw uittreding uit de Katholieke Kerk werd genoteerd op de lijst van de kerkverlaters van de parochie Gent op 24 maart 2021. (1955 nr. 536) doopregister Toevlucht van Maria. Het staat u vrij deze aantekening persoonlijk in het doopregister te verifiëren.”

Per schrijven van 14 april 2021 antwoordt Klager:

„Geachte heer,

[...]

Uw antwoord bevalt me allerminst: U suggereert dat er een kerkintreding door mijn persoon zou plaats gevonden hebben, gezien u nu meent een kerkuittreding te mogen noteren.

[...]

Met andere woorden: gelieve af te stappen van deze incorrecte interpretaties.

[...]

Ik vraag u met aandrang om mijn originele schrijven aandachtig te herlezen. Voor uw gemak zal ik die brief hieronder nog eens bijvoegen.

*Mijn vraag (noem het gerust een eis) is om **elk gegeven**, verwijzend naar mijn persoon uit **elk fysiek of digitaal register of archief te schrappen**.*

Het is mij ondertussen duidelijk geworden dat ‚het bisdom’ een zeer vrije interpretatie doet van de GDPR wetgeving.

In plaats van gegevens met betrekking tot mijn persoon te verwijderen verklaart u extra gegevens te gaan toevoegen!

Gelieve dus onmiddellijk een passend gevolg te geven aan mijn vraag. Mij lijkt een periode van één maand voldoende tijd om dit op te lossen.

*Met andere woorden: eventueel wordt er na 15 mei 2021 klacht neergelegd over uw handelswijze bij de **gegevensbeschermingsautoriteit**.*”

- 3 Diezelfde dag nog, met name op 14 april 2021, dient Klager een klacht in bij de Gegevensbeschermingsautoriteit. In deze klacht stelt Klager het niet eens te zijn met de interpretatie van de betrokken wetteksten door Bisdom Gent en eist hij elk

verband tussen [zijn] persoon en elke religie of organisatie met filosofische determinering uit te wissen.

- 4 [ontvankelijkheid van de bij de Gegevensbeschermingsautoriteit ingediende klacht – procedure voor de geschillenkamer van die autoriteit] [OMISSIS]
- 5 Op 19 december 2023, neemt de Geschillenkamer vervolgens de Bestreden Beslissing die werd gepubliceerd op de website van de Gegevensbeschermingsautoriteit en via een persbericht.
- 6 [nationale procedure] [OMISSIS]
- 7 [OMISSIS]
- 8 [OMISSIS]

II. Bestreden Beslissing

- 9 Op 19 december 2023 neemt de Geschillenkamer van de Gegevensbeschermingsautoriteit een beslissing ten gronde. In haar beslissing nr. 169/2023 (hierna de „**Bestreden Beslissing**” of de „**Beslissing**”) acht de Geschillenkamer inbreuken door het Bisdom Gent op de volgende bepalingen bewezen:
 - Artikel 5.1.a) AVG j° artikel 6.1.f) evenals artikel 5.1.b) en 5.1.c) AVG;
 - Artikel 9 AVG;
 - Artikel 12.1 tot en met 12.4 j° artikel 17 AVG;
 - Artikel 13 AVG;

en beslist zij:

- *op grond van artikel 58.2.c) AVG en artikel 100, § 1, 6°, WOG, de verweerster te gelasten om te voldoen aan het verzoek van de klager tot uitoefening van zijn recht van bezwaar en zijn recht op gegevenswissing, in overeenstemming met de voorschriften van artikel 12 AVG, en bijgevolg een einde te maken aan elke onrechtmatige verwerking van persoonsgegevens van de betrokkene (artikel 21.1 AVG) alsmede over te gaan tot de wissing van de persoonsgegevens van de klager [artikel 17.1.c) AVG], binnen de termijn van 30 dagen vanaf de kennisgeving van deze beslissing; en*
- *op grond van artikel 58.2.c) AVG en artikel 100, §1, 5°, WOG, de verweerster te berispen omwille van het gebrek aan informatie ten*

aanzien van de klager overeenkomstig de artikelen 12.1, 12.2, 12.3 en 12.4 AVG, alsook artikel 13 AVG;

- *de verweerster te bevelen de Gegevensbeschermingsautoriteit (Geschillenkamer) per e-mail binnen dezelfde termijn op de hoogte te stellen van het gevolg dat aan deze beslissing wordt gegeven via het e-mailadres litigationchamber@apd-qba.be.*

III. Voorwerp van de vorderingen inzake de grond van de zaak

Het beroep van **Bisdom Gent** strekt ertoe:

Het beroep ontvankelijk en gegrond te verklaren en dienvolgens:

In hoofdorde.

- *de vorderingen van de Eerste tussenkomende partij gedeeltelijk onontvankelijk, en minstens ongegrond te verklaren;*
- *de vorderingen van de Tweede t.e.m. Vijfde tussenkomende partijen, onontvankelijk, dan wel ontoelaatbaar te verklaren;*
- *de volgende prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie:*

„a) Is een doopregister dat enkel beschikbaar is op papier en waarbij de invoeringen niet alfabetisch of op geboortedatum gebeuren, maar louter chronologisch op datum van de doop die door de betrokkenen of door de pastoor moet zijn gekend, samen met de plaats van de doop, opdat een manuele opzoeking kan plaatsvinden, een bestand in de zin van artikel 4, 6) AVG?

ai) Maakt het daarbij uit dat het doopregister voor niemand toegankelijk is dan de pastoor en dat de ingave in het doopregister voor niemand toegankelijk is dan de gedoopte, via de pastoor?

b) Bestaat er een recht op gegevenswissing in de zin van artikel 17 AVG ten aanzien van een ingave van een doopsel in een doopregister?

bi) Maakt het daarbij een verschil dat dit doopregister niet digitaal is, maar een unieke materiële drager onder de vorm van boek met recto-verso pagina's waarbij ook op de achterkant gegevens van andere betrokkenen staan vermeld?

bii) Maakt het daarbij een verschil dat het doopregister bovendien een unieke weergave is van historische feiten die nergens anders worden geregistreerd waardoor de gegevensverwerking ook gebeurt met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden in de zin van artikel 17.3.d) AVG?

biii) Maakt het daarbij een verschil dat dit boek zelf een historisch artefact is waardoor de gegevensverwerking ook gebeurt met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden in de zin van artikel 17.3.d)AVG?

biv) Maakt het daarbij voor de toepassing van artikel 17.1.c) AVG een verschil dat de ingave in het doopregister raakt aan de fundamentele rechten van de verwerkingsverantwoordelijke en de kerkgemeenschap die zij vertegenwoordigt, namelijk het recht op vrijheid van religie en de scheiding tussen Kerk en Staat, zoals gewaarborgd door artikel 17 VWEU, artikel 10 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, artikel 9 EVRM en zoals ook in het vigerende nationaal grondwettelijk recht van een lidstaat verankerd, namelijk in de artikelen 19 en 21 van de Belgische Grondwet?

bv) In de mate dat er een recht op gegevenswissing zou bestaan in de zin van artikel 17.1 AVG en in de mate dat er geen uitzondering op dit recht zou gelden in de zin van artikel 17.3 AVG wordt aan het recht op gegevenswissing bij equivalent voldaan door de annotatie dat een persoon de kerk heeft verlaten in de marge van het doopregister?"

- *de prejudiciële vragen voorgesteld door de GBA niet te stellen aan het Hof van Justitie, of, minstens te herformuleren als volgt (zie onderlijning):*
- *„a) Moet artikel 6.1.f) AVG, in samenhang gelezen met het recht op bescherming van persoonsgegevens [zoals gewaarborgd door artikel 8 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (.Handvest’)], de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (zoals gewaarborgd door artikel 10 van het Handvest) en het beginsel van scheiding van kerk en staat, wat een cruciaal aspect vormt van de nationale rechtsorde van de lidstaat en zoals gewaarborgd in de Grondwet van die lidstaat, zo worden geïnterpreteerd dat het de nationale toezichthoudende autoriteit belet om een inbreuk op artikel 6.1.f) AVG vast te stellen wegens de verwerking door de R.K.-Kerk van bepaalde persoonsgegevens in een doopregister, indien de R.K.-Kerk stelt dat de verwerking geschikt is om het doel van de verwerking te bereiken en in overeenstemming is met het canoniek recht en er geen even doeltreffende en efficiënte alternatieven beschikbaar zijn?"*

„b) Moet artikel 9.2.d) AVG, in samenhang gelezen met het recht op bescherming van persoonsgegevens [zoals gewaarborgd door artikel 8 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (.Handvest’), de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (zoals gewaarborgd door artikel 10 van het Handvest)] en het beginsel van scheiding van kerk en staat, wat een cruciaal aspect vormt van de

ationale rechtsorde van de lidstaat en zoals gewaarborgd in de Grondwet van die lidstaat, zo worden geïnterpreteerd dat het de nationale toezichthoudende autoriteit belet om vast te stellen dat de in vraag (1) genoemde verwerking van persoonsgegevens niet kadert in een „gerechtvaardigde activiteit” in de zin van artikel 9.2.d) AVG indien de R.K. Kerk stelt dat zij door het canoniek recht wordt verplicht om bepaalde persoonsgegevens te verwerken in het doopregister, in overeenstemming met het doel van de verwerking nagestreefd door de verwerkingsverantwoordelijke”;

- *te horen vaststellen dat de Bestreden Beslissing onwettig/ongegrond is en in elk geval dat de Bestreden Beslissing vernietigd moet worden;*
- *de eigen beslissing van Uw Hof in de plaats te stellen van de Bestreden Beslissing, zonder evenwel uitspraak te doen over punten die geen deel uitmaken van de saisine van de Geschillenkamer en/of die niet aan de tegenspraak zijn onderworpen in de procedure voor de Geschillenkamer;*
- *om de GBA te bevelen om binnen twee weken na tussenkomst van arrest waarbij de Bestreden Beslissing werd vernietigd:*
 - *op elke versie van de Bestreden Beslissing die gepubliceerd wordt op de website van de GBA (alsook in elke huidige of toekomstige vertaling ervan), op de eerste bladzijde, in het rood en in een lettergrootte die minstens even groot is als de titel van de Bestreden Beslissing zelf, de melding toe te voegen dat de Bestreden Beslissing (eventueel gedeeltelijk) werd nietig verklaard ten aanzien van de Verzoekende Partij;*
 - *de GBA te bevelen om binnen 2 weken na tussenkomst van het arrest waarbij de Bestreden Beslissing (gedeeltelijk) werd vernietigd de volgende webartikels gepubliceerd op haar website op 19 december 2023 volledig te verwijderen, alsook de verwijzing daar naartoe op haar sociale media:*
 - *„Voor de GBA heeft een gedoopte het recht om uit het doopregister geschrapt te worden” - Gepubliceerd op de website van de GBA onder de volgende URL: <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/burger/voor-de-gba-heeft-een-gedoopte-het-recht-om-uit-het-doopregister-geschrapt-te-worden>*
 - *„Pour l'APD, une personne baptisée a le droit d'être effacée du registre de baptêmes” - Gepubliceerd op de website van de GBA onder de volgende URL: <https://www.autoriteprotectiondonnees.be/pour-lapd-une->*

personne-baptisee-a-ledroitdetre-effacee-du-registre-de-baptemes

- „According to the BE DPA, a baptized person has the right to be deleted from the baptismal register” - Gepubliceerd op de website van de GBA onder de volgende URL: *https://www.dataprotectionauthority.be/according-to-the-be-dpa-a-baptized-person-has-the-right-to-be-deleted-from-the-baptismal-register*
- de GBA te bevelen om binnen 2 weken na tussenkomst van het arrest waarbij de Bestreden Beslissing (gedeeltelijk) werd vernietigd een persbericht ter rechtzetting met een samenvatting van de beslissing van het Marktenhof te publiceren op haar website in het Nederlands, Frans en Engels.

[vorderingen met betrekking tot voorlopige maatregelen en verwijzing van de GBA in de kosten] [OMISSIS]

– *[OMISSIS]*

Wat betreft de grond van de zaak, vraagt de **GBA** in haar conclusie het Marktenhof:

In hoofdorde:

- *te verklaren dat de vorderingen van het Bisdom Gent vzw ongegrond zijn;*
- *het verzoek tot vernietiging van de bestreden beslissing te verwerpen.*

In ondergeschikte orde de volgende prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie:

1. *Moet artikel 6.1.f) AVG, in samenhang gelezen met het recht op bescherming van persoonsgegevens [zoals gewaarborgd door artikel 8 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie („Handvest”)], de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (zoals gewaarborgd door artikel 10 van het Handvest) en het beginsel van scheiding van kerk en staat, zo worden geïnterpreteerd dat het de nationale toezichhoudende autoriteit belet om een inbreuk op artikel 6.1.f) AVG vast te stellen wegens de permanente verwerking door de R.K.-Kerk van bepaalde persoonsgegevens in een doopregister, indien de R.K.-Kerk stelt dat zij door het canoniek recht wordt verplicht om deze persoonsgegevens permanent te verwerken in het doopregister?*

2. *Moet artikel 9.2.d) AVG, in samenhang gelezen met het recht op bescherming van persoonsgegevens [zoals gewaarborgd door artikel 8 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie („Handvest”)], de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (zoals gewaarborgd door artikel 10 van het Handvest) en het beginsel van scheiding van kerk en staat, zo worden geïnterpreteerd dat het de nationale toezichthoudende autoriteit belet om vast te stellen dat de in vraag (1) genoemde verwerking van persoonsgegevens niet kadert in een „gerechtvaardigde activiteit” in de zin van artikel 9.2.d) AVG indien de R.K.-Kerk stelt dat zij door het canoniek recht wordt verplicht om bepaalde persoonsgegevens permanent te verwerken in het doopregister?*
3. *Moet artikel 17 AVG, in samenhang gelezen met het recht op bescherming van persoonsgegevens [zoals gewaarborgd door artikel 8 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie („Handvest”)], de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (zoals gewaarborgd door artikel 10 van het Handvest) en het beginsel van scheiding van kerk en staat, zo worden geïnterpreteerd dat het de nationale toezichthoudende autoriteit belet om vast te stellen dat een persoon die zich van de R.-K. Kerk wil distantiëren over een recht beschikt op wissing van zijn persoonsgegevens uit het doopregister?*
 - (i) *Maakt het daarbij een verschil dat dit doopregister niet digitaal is, maar een unieke materiële drager onder de vorm van boek met recto-verso pagina's waarbij op de achterkant gegevens van andere betrokkenen staan vermeld?*
 - (ii) *Maakt het daarbij een verschil dat het doopregister een weergave is van historische feiten?*
 - (iii) *Maakt het daarbij een verschil indien het doopregister zelf een historisch artefact zou zijn?*
 - (iv) *Maakt het daarbij een verschil dat de ingave in het doopregister, enerzijds, raakt aan de fundamentele rechten van de verwerkingsverantwoordelijke en de kerkgemeenschap die zij vertegenwoordigt, namelijk de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (zoals gewaarborgd door artikel 10 van het Handvest) en, anderzijds, eveneens raakt aan de fundamentele rechten van de betrokkenen wier persoonsgegevens worden verwerkt in het doopregister, namelijk de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (zoals gewaarborgd door artikel 10 van het Handvest) en de positieve en negatieve verenigingsvrijheid (zoals gewaarborgd door artikel 12 van het Handvest)?*

(v) Kan desgevallend aan het recht op gegevenswissing worden voldaan door de annotatie dat een persoon de R.-K. Kerk heeft verlaten in de marge van het doopregister?

[vordering inzake de verwijzing in de kosten] [OMISSIS]

Namens **vrijwillig tussenkomende partij nr. 1:**

1. *om de beslissing van de Gegevensbeschermingsautoriteit (...) te bevestigen, de gebruikte rechtsgronden te preciseren en desgevallend uit te breiden.*
2. *om de gewraakte persoonsgegevens te definiëren als*
 - *persoonsgegevens van gevoelige aard waarop de rooms-katholieke kerk geen enkel recht kon of kan uitoefenen*
 - *die ten gevolge van de melding door de klager onmiddellijk moeten gecorrigeerd worden door een permanente verwijdering uit de registers van de rooms-katholieke kerk*
3. *om de verzoekende partij te veroordelen tot een symbolische schadevergoeding voor geleden morele schade, en*
4. *om een boete op te leggen aan de verzoekende partij wegens het overtreden van de rechtsprincipes waar ze zich diende aan te houden,*
5. *om tevens een boetebeding in te sluiten aangaande niet naleving per dag van opgelegde maatregelen.*

Namens **vrijwillig tussenkomende partij nr. 5:**

De vordering van de GBA om het beroep van Bisdom Gent ongegrond te verklaren, gegrond te verklaren.

Namens **vrijwillig tussenkomende partij nr. 6 tot en met nr. 18:**

- *het bisdom Gent te veroordelen tot de betaling van een schadevergoeding provisioneel begroot op 1,00 EUR;*
- *[proceskosten] [OMISSIS]*

IV. Juridisch kader: toepasselijke rechtsinstrumenten

Op de onderhavige zaak is de Verordening (EU) 2016/279 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn

95/46/EG (hierna de „*Algemene Verordening Gegevensbescherming*” of afgekort „*AVG*”) als instrument van het Unierecht van toepassing. Het betreft in het bijzonder de volgende relevante bepalingen:

Artikel 2.1

Artikel 4

Artikel 5.1, a), b) en c)

Artikel 6.1, f)

Artikel 9

Artikel 12.1-4

Artikel 13,17 en 24.

Ook het **Handvest van de grondrechten** is van toepassing en in het bijzonder **de artikelen 8 en 10** daarvan.

Het **EVRM** en in het bijzonder **artikel 9**.

Artikel 19 en 21 van de **Belgische Grondwet**.

V. Bespreking en beoordeling door het Marktenhof

A1. NOPENS DE ONTVANKELIJKHEID VAN DE TUSSENKOMSTEN

- 10 [samenvatting van de standpunten van partijen en interveniënten over de ontvankelijkheid van de interventies] [OMISSIS]
- 11 [OMISSIS]
- 12 [OMISSIS]
- 13 [OMISSIS]

Beoordeling door het Marktenhof

[beoordeling door het Marktenhof van de interventie van de tussenkomende partijen nr. 1, nr. 5, nrs. 6-18] [OMISSIS]

- 14 [OMISSIS]
- 15 [OMISSIS]

16 [OMISSIS]¹

17 [OMISSIS]

18 [OMISSIS]

19 [OMISSIS]

20 [OMISSIS]

[OMISSIS]

[OMISSIS]

21 [OMISSIS]

22 [Overwegingen van het Marktenhof betreffende het argument van het Bisdom Gent dat de interventies van de 5^e tot en met 18^e vrijwillig tussenkomende partijen naar hun aard in wezen verholen (tardieve) beroepen zijn en dat de interventies vertragend werken] [OMISSIS]²[OMISSIS]³

[OMISSIS]

A2. NOPENS DE DOOR BISDOM GENT THANS NOG GEVRAAGDE VOORLOPIGE MAATREGELEN

23 [uiteenzetting en beoordeling door het Marktenhof van de door het Bisdom Gent gevraagde voorlopige maatregelen, namelijk om twee nieuwe stukken als bedrijfsgeheim aan te merken en om de vertrouwelijkheidskring uit te breiden] [OMISSIS]

24 [OMISSIS]

25 [OMISSIS]

26 [OMISSIS]

¹ [OMISSIS]

² [OMISSIS]

³ [OMISSIS]

B. AANGAANDE DE GROND VAN DE ZAAK

MIDDELEN TEN GRONDE AANGEVOERD DOOR VERZOEKSTER

EERSTE MIDDEL: de Bestreden Beslissing schendt de rechten van verdediging, het zorgvuldigheidsbeginsel, het beginsel van *fair play* en de hoorplicht van Verzoekende Partij;

TWEEDE MIDDEL: de Geschillenkamer schendt haar bevoegdheid in samenhang gelezen met het beginsel van scheiding tussen Kerk en Staat en de vrijheid van religie (de art. 19 en 21 van de Grondwet, art. 9 EVRM, art. 10 Handvest en art. 17 VWEU);

DERDE MIDDEL: de Geschillenkamer schendt de materiële motiveringsplicht en de zorgvuldigheidsplicht, de artikelen 4, 6), 5.1.a), 5.1.b), 5.1.c), 6.1.f), 9.2.d), 12.1, 12.2, 12.3, 12.4, 13, 17, 26 AVG, artikel 17 VWEU, artikel 10 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, artikel 9 EVRM en de artikelen 19 en 21 van de Grondwet, elk op zich genomen en in samenhang met elkaar gelezen;

VIERDE MIDDEL: onjuiste toepassing van de feiten en schending van het motiverings- en zorgvuldigheidsbeginsel en artikel 9.2.j) AVG, elk op zich genomen en in samenhang met elkaar gelezen aangezien de Bestreden Beslissing ten onrechte oordeelt dat Verzoekende Partij de gegevens niet kan verwerken voor archiveringsdoeleinden;

VIJFDE MIDDEL: schending van het rechtszekerheids- en gelijkheidsbeginsel, van de artikelen 4, 7), 26, 58.2 AVG en de artikelen 100, § 1, 5°-6° en 100, § 1, 8°-10° WOG, elk op zich genomen en in samenhang met elkaar gelezen, ingevolge het gebrek aan rechtsgrond voor de Geschillenkamer om Verzoekende Partij te sanctioneren bij gebrek aan hoedanigheid in hoofde van Verzoekende Partij ten aanzien van de vermeende inbreuken;

ZESDE MIDDEL: de vorderingen van de Eerste tussenkomende partij zijn onontvankelijk, minstens ongegrond;

ZEVENDE MIDDEL: de vorderingen van de Tweede t.e.m. Vijfde tussenkomende partijen zijn ongegrond.

DE GBA LAAT VIJF VERWEERMIDDELEN GELDEN TAV VERZOEKSTER.

B.1 RECHTSVRAAG NAAR DE MATERIËLE TOEPASSELIJKHEID VAN DE AVG OP DOOPREGISTERS ZOALS TOEGEPAST IN DE ROOMS-KATHOLIEKE KERK

Standpunt Verzoekster (sterk samengevat)

- 27 Verzoekster stelt in een eerste onderdeel van het derde middel dat de Bestreden Beslissing het motiverings- en zorgvuldigheidsbeginsel zou schenden en artikel 2 AVG, elk op zich genomen en in samenhang met elkaar gelezen. De doopregisters zouden, volgens Verzoekster, buiten het materieel toepassingsgebied vallen van artikel 2 AVG omdat zij geen 'bestand' zouden vormen in de zin van artikel 4.6) AVG. De Bestreden Beslissing zou volgens het Bisdom Gent derhalve onterecht de AVG toepassen op de doopregisters.

Standpunt GBA en vrijwillig tussenkomende partijen (sterk samengevat)

- 28 Ten eerste, stelt de Bestreden Beslissing op gemotiveerde wijze vast dat de AVG van toepassing is op de betrokken verwerking van persoonsgegevens omdat de doopregisters een bestand vormen in de zin van artikel 2, lid 1, AVG, zoals gedefinieerd in artikel 4.6) AVG.

Ten tweede, stelt de Bestreden Beslissing in overweging 65 op gemotiveerde wijze vast dat de toepassing van de AVG niet werd betwist door het Bisdom Gent.

Beoordeling door het Marktenhof

- 29 Artikel 91 AVG bepaalt dat kerken en religieuze verenigingen en gemeenschappen hun verwerkingen van persoonsgegevens tegen 25 mei 2018 in overeenstemming moesten brengen met de AVG.

De AVG in het algemeen en artikel 17 AVG in het bijzonder zijn dus principieel (zie verder hieronder omtrent de weging met andere grondrechten) van toepassing op de verwerkingen van persoonsgegevens door de Rooms-Katholieke Kerk in het algemeen en het Bisdom Gent in het bijzonder.

In de procedure voor de Geschillenkamer betwistte het Bisdom Gent dit niet. Alleen beweerde zij dat zij geen gevolg zou moeten geven aan verzoeken tot gegevenswissing van persoonsgegevens in doopregisters omdat er daarvoor prevalerende dwingende gerechtvaardigde gronden zouden zijn [artikel 17.1, c), AVG] en omdat de verwerkingen van persoonsgegevens in de doopregisters niet onrechtmatig zouden zijn [artikel 17.1, d) AVG]. Overeenkomstig de verantwoordingsplicht bepaald in de artikelen 5.2 en 24 AVG rust de bewijslast hiervan op het Bisdom Gent. De Geschillenkamer heeft in de Bestreden Beslissing

geoordeeld dat zij faalt in die bewijslast. Het Marktenhof komt hier verder op terug.

- 30 In de procedure voor het Marktenhof betwist het Bisdom Gent nu plots wel in het eerste onderdeel van haar derde middel dat de AVG in het algemeen en artikel 17 AVG in het bijzonder van toepassing zijn. De Bestreden Beslissing stelt echter terecht dat de AVG in het algemeen en artikel 17 AVG in het bijzonder van toepassing zijn op de verwerking van persoonsgegevens in doopregisters, aangezien een doopregister een bestand is in de zin van artikel 2.1 AVG. Het feit dat doopregisters uitsluitend handmatig bijgehouden zouden worden, impliceert niet dat zij buiten het toepassingsgebied van de AVG zouden vallen, gelet op de specifieke criteria volgens dewelke persoonsgegevens hierin op gestructureerde wijze (doopjaar, naam, voornaam, parochie, naam en voornaam van de meter en peter) opgeslagen worden.

In het doopregister is er sprake van de hogervermelde persoonsgegevens en dus moet hier op zorgvuldige wijze en volgens de wettelijke regels mee omgegaan worden.

- 31 De Bestreden Beslissing (zie o.a. voetnoot 14 en 18) verwijst expliciet naar het arrest „*Jehova's getuigen*” van de Grote Kamer van het Hof van Justitie van 10 juli 2018 (C-25/17). In dat arrest werd bevestigd dat ook bestanden opgemaakt door leden van een geloofsgemeenschap principieel onder het toepassingsgebied van de AVG vallen. Het betrof „gestructureerde” aantekeningen, nl. naam en adres van de bezochte persoon en een samenvatting van het gesprek, die door de individuele Jehova's getuigen werden gemaakt tijdens hun verkondigingswerk. Deze aantekeningen werden louter genomen ter voorbereiding van een volgend gesprek. De aantekeningen werden de facto wel geografisch geordend omdat elk lid verkondigingswerk deed in bepaalde wijken. Het materieel toepassingsgebied van richtlijn 95/46 (de „voorganger” van de AVG) werd in die context door het Hof van Justitie als volgt verduidelijkt: (NADRUUK MARKTENHOF)

„55. Dienaangaande blijkt uit artikel 2, onder c), van richtlijn 95/46 dat het begrip ‚bestand’ ziet op ‚elk gestructureerd geheel van persoonsgegevens die volgens bepaalde criteria toegankelijk zijn, ongeacht of dit geheel gecentraliseerd dan wel gedecentraliseerd is of verspreid op een functioneel of geografisch bepaalde wijze’.

56. Om het in punt 53 van het onderhavige arrest in herinnering gebrachte doel te bereiken geeft deze bepaling een ruime omschrijving van het begrip ‚bestand’ in de zin van ‚elk’ gestructureerd geheel van persoonsgegevens.

57. Zoals uit de overwegingen 15 en 27 van richtlijn 95/46 blijkt, moet de inhoud van een bestand gestructureerd zijn om een gemakkelijke toegang tot de persoonsgegevens mogelijk te maken. Voorts geeft artikel 2, onder c), van deze richtlijn weliswaar niet nader aan,

volgens welke criteria dat bestand moet worden gestructureerd, maar blijkt uit die overwegingen dat deze criteria ‚persoonscriteria’ moeten zijn. Het vereiste dat het geheel van persoonsgegevens moet zijn gestructureerd volgens specifieke criteria’, beoogt dus uitsluitend, ervoor te zorgen dat de persoonsgegevens gemakkelijk kunnen worden teruggevonden.

58. *Behalve dit vereiste bevat artikel 2, onder c), van richtlijn 95/46 geen enkele bepaling over de wijze waarop een bestand moet worden gestructureerd, en over de vorm die een dergelijk bestand moet hebben. In het bijzonder blijkt noch uit deze bepaling noch uit enige andere bepaling van deze richtlijn dat de betrokken persoonsgegevens moeten zijn opgenomen op steekkaarten, op lijsten of in een ander ordeningssysteem om tot de slotsom te kunnen komen dat er sprake is van een bestand in de zin van die richtlijn.”⁴ (eigen onderlijning)*

Rekening houdend met het arrest „Jehova’s getuigen” van het Hof van Justitie, dat de draagwijdte van het begrip „bestand” in dit kader heeft verduidelijkt, kwam de Geschillenkamer in overweging 64 t.e.m. 68 van de Bestreden Beslissing derhalve terecht tot de conclusie dat de doopregisters onder het materieel toepassingsgebied van de AVG vallen. Zoals vastgesteld in overweging 67 van de Bestreden Beslissing, worden de persoonsgegevens immers „op gestructureerde wijze [...] opgeslagen” met name met telkens de vermelding van (o.a.) doopjaar, naam, voornaam, parochie, naam en voornaam van de meter/peter. Vermits de betrokken gegevens volgens een vaste template worden genoteerd, zijn ze gemakkelijk te verbinden met één specifieke persoon en vallen ze onder het toepassingsgebied van de AVG.

- 32 Overeenkomstig de geciteerde rechtspraak van het Hof van Justitie, is het bovendien niet noodzakelijk dat er sprake is van enig ordeningssysteem opdat de AVG van toepassing zou zijn.⁵ De noodzaak van manueel opzoekwerk doet geen afbreuk aan de classificatie van de doopregisters als 'bestand' in de zin van de AVG.
- 33 Ten overvloede kan echter worden opgemerkt dat de doopregisters op basis van persoonsgegevens zijn geordend namelijk geografisch op parochie van het doopsel en chronologisch op datum van het doopsel, met de bedoeling om het opzoeken van de persoonsgegevens te vergemakkelijken.
- 34 Het is daarbij van generlei belang dat de doopregisters enkel op papier beschikbaar zijn voor bepaalde personen en dat (in hoofdzaak) informatie van gedoopten wordt opgenomen. Indien gestructureerde manuele notities met persoonsgegevens van bepaalde personen worden doorgegeven binnen de

⁴ HvJ (GK) 10 juli 2018, nr. C-25/17, Jehovan Todistajat, EU:C:2018:551, overw. 55-58.

⁵ HvJ (GK) 10 juli 2018, nr. C-25/17, Jehovan Todistajat, EU:C:2018:551, overw. 58.

geloofsgemeenschap, bijvoorbeeld aan een opvolger, is er sprake van een 'bestand' in de zin van de AVG.⁶ Het materieel toepassingsgebied van de AVG strekt zich immers uit tot bestanden in de ruime zin, met name tot elk gestructureerd geheel van persoonsgegevens, zoals blijkt uit het arrest „*Jehova's getuigen*” van het Hof van Justitie van 10 juli 2018 (hierboven geciteerd).⁷

Ook het gegeven dat het Spaanse Hof van Cassatie (in 2008 – stuk 29 van Verzoekster) en de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (in 2010 – stuk 31 van Verzoekster) mogelijks een meer beperkte invulling hebben gegeven aan de *nationale* privacywetten tot omzetting van richtlijn 95/46, kan uiteraard geen afbreuk doen aan de afbakening van het materieel toepassingsgebied van de Richtlijn 95/46 EC als voorloper van de AVG, die volgt uit het arrest „*Jehova's getuigen*” van de Grote Kamer van het Hof van Justitie (uit 2018).

- 35 De Bestreden Beslissing stelt terecht vast dat de doopregisters een „bestand” vormen in de zin van de artikelen 2 *juncto* 4, 6), van de AVG.

De door Verzoekster voorgestelde prejudiciële vragen dienen niet te worden voorgelegd aan het Hof van Justitie. De vragen zijn immers vrijwel gelijk aan de vragen die werden beantwoord in het arrest „*Jehova's getuigen*” van het Hof van Justitie van 10 juli 2018.⁸ In dat arrest werd het begrip 'bestand' reeds verduidelijkt in de specifieke context van de verwerking van persoonsgegevens door leden van een geloofsgemeenschap.

Het eerste onderdeel van het derde middel ten gronde van Verzoekster is ongegrond.

B2. WIE IS DE VERWERKINGSVERANTWOORDELIJKE?

Standpunt Verzoekster (sterk samengevat)

- 36 In haar vijfde en laatste middel werpt Verzoekster op dat de Bestreden Beslissing het rechtszekerheids- en gelijkheidsbeginsel, de artikelen 4, 7, 26, 58.2 AVG en de artikelen 100, § 1, 5°-6°, en 100, § 1, 8°-10°, WOG, elk op zich genomen en in samenhang met elkaar gelezen, zou schenden bij gebrek aan een rechtsgrond voor de Geschillenkamer om het Bisdome Gent vzw te sanctioneren. Het Bisdome Gent vzw zou immers niet verantwoordelijk zijn voor het bijhouden van en de controle op de doopregisters.

⁶ Cf. Conclusie AG Mengozzi, 1 februari 2018, nr. C-025/17, para. 57, beschikbaar op <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:62017CC0025>.

⁷ HvJ (GK) 10 juli 2018, nr. C-25/17, *Jehovan Todistajat*, EU:C:2018:551, overw. 55-58.

⁸ HvJ (GK) 10 juli 2018, nr. C-25/17, *Jehovan Todistajat*, EU:C:2018:551, overw. 55-58.

Standpunt GBA en vrijwillig tussenkomende partijen (sterk samengevat)

- 37 De vzw Bisdom Gent is *de facto* wel degelijk één van de verwerkingsverantwoordelijken van de doopregisters van het Bisdom Gent. Dit blijkt uit de feiten, uit de door Verzoekster bijgebrachte stukken, uit het feit dat Verzoekster dit argument voor het eerst voor het Marktenhof ontwikkelt en uit het feit dat Verzoekster allerminst de vaststelling van de Geschillenkamer kan weerleggen, zoals toegelicht in de Bestreden Beslissing, dat het Bisdom Gent *gezamenlijk* met de parochiepriesters verantwoordelijk is voor de gegevensverwerking in de doopregisters.

Beoordeling door het Marktenhof

- 38 In een laatste middel ten gronde gericht tegen de GBA, werpt Verzoekster op dat de Bestreden Beslissing het rechtszekerheids- en gelijkheidsbeginsel, de artikelen 4, 7, 26, 58.2 AVG en de artikelen 100, § 1, 5°-6°, en 100, § 1, 8°-10°, WOG, elk op zich genomen en in samenhang met elkaar gelezen, zou schenden bij gebrek aan een rechtsgrond voor de Geschillenkamer om het Bisdom Gent vzw te sanctioneren. Het Bisdom Gent vzw zou immers niet verantwoordelijk zijn voor het bijhouden van en de controle op de doopregisters.
- 39 Net zoals betreffende het materieel toepassingsgebied van de AVG gaat Verzoekster voor het eerst in de procedure voor het Hof opwerpen dat de Klager zich tot de verkeerde partij zou hebben gericht. Het Bisdom Gent heeft in antwoord op de vragen van de GBA gesteld dat de pastoor en de bisschop gezamenlijk verwerkingsverantwoordelijken zijn voor het doopregister (stuk A.27-B GBA), maar heeft daarbij nagelaten om te stellen dat de bisschop juridisch volledig losgekoppeld zou zijn van het Bisdom Gent en/of van de vzw Bisdom Gent. Integendeel, het Bisdom Gent heeft op alle vragen van de GBA geantwoord alsof het Bisdom Gent de verwerkingsverantwoordelijke was.
- 40 Dat het Bisdom Gent in casu één van de verwerkingsverantwoordelijken is, blijkt genoegzaam uit de feiten. In de door Verzoekster bijgebrachte stukken wordt benadrukt dat in principe een gedelegeerde van het bisdom binnen de Rooms-Katholieke Kerk verantwoordelijk is voor de verwerking van persoonsgegevens in het betrokken bisdom (zie bv. stuk A.28-C, p. 53 GBA). Het was in de praktijk ook de heer KC, de kanselier van het Bisdom Gent, die heeft geantwoord op het verzoek van de Klager en de vragen van de GBA. Het Bisdom Gent heeft in de procedure voor de Geschillenkamer ook expliciet gesteld dat de privacyverklaring van het Bisdom Gent van toepassing is én dat daarin uitdrukkelijk het volgende doel werd opgenomen: „*het verzamelen van persoonsgegevens met het oog op het kunnen ontvangen van doop, eerste communie, vormsel (rechtsgrond: art. 6.1.f) AVG*” (stuk A.27-B GBA).

De huidige privacyverklaring van het Bisdom Gent (stuk B.53 GBA) bevestigt dat het Bisdom Gent verwerkingsverantwoordelijke is en de persoonsgegevens verwerkt van:

„katholiek gedoopte personen, die door het doopsel behoren tot de Rooms-katholieke Kerk, personen die sacramenteel gevormd zijn, een kerkelijk huwelijk hebben gesloten en/of een sacramentele wijding hebben ontvangen, en personen die een kerkelijke uitvaart hebben ontvangen (gegevens in de parochieregisters worden verwerkt in overeenstemming met art. 6.1/en 9.2d van de AVG);”

- 41 Het „Bisdom Gent” (als kerkelijke entiteit) is evenwel geen aanspreekbare rechtspersoon. Een bisdom is immers geen rechtspersoon naar Belgisch recht. Dit wordt bevestigd in de privacyverklaring van het Bisdom Gent, die uitdrukkelijk alle rechtspersonen opsomt die de wereldlijke, burgerrechtelijke, vertegenwoordiging vormen van het Bisdom Gent. Deze verschillende rechtspersonen hebben elk hun eigen activiteiten (onderwijs, patrimoniumbeheer, enzovoort). Overeenkomstig de statuten is de vzw Bisdom Gent de rechtspersoon die tot activiteit heeft 'bij te dragen aan de opbouw van de Rooms-Katholieke kerkgemeenschap' door o.a. de centrale diensten van het Bisdom Gent te organiseren (dit betreft o.a. de kanselarij), de erediensten te bevorderen en de belangen van het bisdom Gent op zich te nemen en te verdedigen.⁹ De heer KC is bestuurder-secretaris van de vzw Bisdom Gent. Derhalve kan er geen twijfel over bestaan dat de GBA zich terecht tot de rechtspersoon vzw Bisdom Gent heeft gericht.

De voorgaande vaststelling werd bovendien enkel maar bevestigd in de loop van de voorliggende procedure:

⁹ Artikel 3 van de statuten van de vzw Bisdom Gent (stuk 47 van verzoeker) stelt:

„§1 De vereniging heeft tot belangeloos doel bij te dragen tot de opbouw van de rooms-katholieke kerkgemeenschap, in het bijzonder in het bisdom Gent.

§2 Tot de activiteiten waarmee de vereniging haar doelstelling verwezenlijkt behoren:

- a) het bevorderen van de eredienst, de verkondiging, de religieuze vorming en het kerkelijk dienstwerk,
- b) het organiseren van de centrale diensten van het bisdom Gent en het ter beschikking stellen van de nodige werkmiddelen,
- c) het op zich nemen van de verdediging van de belangen van het bisdom Gent,
- d) het verzekeren van hulp en bijstand aan personen die belast zijn met het kerkelijk dienstwerk,
- e) het verlenen van steun aan initiatieven gericht op religieuze, culturele en sociale ontwikkeling in het bisdom Gent en daarbuiten volgens de wens van de bisschop van Gent of het hoofd van het bisdom Gent.

§3 De vereniging mag alle rechtshandelingen stelen die rechtstreeks of onrechtstreeks bijdragen tot de verwezenlijking van het maatschappelijk doel, en mag daartoe het nodige personeel aanwerven, alle roerende of onroerende goederen verwerven of bezitten in eigendom of anderszins en deze goederen gebruiken, beheren af ten dienste stellen en er alle andere eigendomsrechten en andere zakelijke rechten op uitoefenen. [...]”.

Ten eerste, heeft Verzoekster zelf het verzoekschrift tot vernietiging van de Bestreden Beslissing ingediend. Het is daarbij van twee dingen één: ofwel bepaalt Verzoekster (minstens mee) het doel en de middelen van de verwerking, ofwel ontbeert zij het rechtens vereiste rechtstreeks en persoonlijk belang bij het aanvechten van de Bestreden Beslissing en had minstens ook het Bisdom Gent/de bisschop (binnen de termijn van 30 dagen) het verzoekschrift moeten instellen.

Ten tweede, laat Verzoekster na om te verduidelijken welke in rechte aanspreekbare (rechts) persoon dan wel optreedt als verwerkingsverantwoordelijke op het niveau van het bisdom. Slechts in de syntheseconclusie (randnr. 6-7) oppert Verzoekster dat de Bisschop van Gent samen met de betrokken pastoor *persoonlijk* in rechte zouden moeten worden aangesproken. Dit staat echter haaks op de privacyverklaring van het Bisdom Gent, die een expliciete opsomming bevat van de rechtspersonen die samen in rechte „het bisdom Gent” vormen.

Ten derde, hadden de raadslieden van Verzoekster het betrokken doopregister fysiek bij op de zitting van het Marktenhof omtrent de voorlopige maatregelen en legde Verzoekster middels diens stuk 28 een uittreksel uit het betrokken doopregister neer. Verzoekster kan derhalve niet ontkennen dat zij toegang heeft tot het doopregister en dus (mee) doel en middelen bepaalt.

- 42 De Bestreden Beslissing is terecht tot de volgende vaststellingen gekomen: (NADruk MARKTENHOF)

„II.2. Verantwoordelijkheid voor de verwerking van persoonsgegevens in doopregisters

69. *Alvorens op de bezwaren van de klager in te gaan, onderzoekt de Geschillenkamer wie in dit geval verantwoordelijk is voor de gegevensverwerking. De AVG omschrijft een ‚verwerkingsverantwoordelijke’ als de entiteit die, alleen of samen met anderen, het doel en de middelen voor de verwerking van de persoonsgegevens vaststelt.¹⁰ Deze definitie moet worden geïnterpreteerd met het oog op de intentie van de wetgever om de primaire verantwoordelijkheid voor de bescherming van persoonsgegevens toe te kennen aan de entiteit die daadwerkelijk controle uitoefent over de gegevensverwerking.*

70. *In zijn Jehova’s getuigen-arrest¹¹ geeft het Hof van Justitie een ruime uitleg aan het begrip van verwerkingsverantwoordelijke. Ook het Europees Comité voor Gegevensbescherming (hierna: de EDPB) volgt*

¹⁰ VOETNOOT 19: Artikel 4(7) van de AVG.

¹¹ VOETNOOT 20: HvJEU Arrest van 10 juli 2018, Tietosuojavaltuutettu et Jehovan todistajat – uskonnollinen yhdyskunta, C-25/17, ECLI:EU:C:2018:551.

deze lijn.¹² Dit is relevant en van toepassing op de onderhavige situatie, aangezien het verduidelijkt dat de definitie van verwerkingsverantwoordelijke ruim moet worden opgevat, teneinde een ,doeltreffende en volledige bescherming van de betrokkenen' te waarborgen.¹³

71. *De EDPB heeft verduidelijkt dat het concept van verwerkingsverantwoordelijke betrekking heeft op de impact van de verwerkingsverantwoordelijke op de verwerking van gegevens, gebaseerd op een beslissingsbevoegdheid of controle over de verwerkingsactiviteiten. Zulke controle kan voortkomen uit wettelijke bepalingen, voortvloeien uit een impliciete bevoegdheid of gegrond zijn op de uitoefening een feitelijke invloed.¹⁴ Er moet in beginsel dus naar de feitelijke activiteiten van een entiteit in een specifieke situatie worden gekeken, en niet (enkel) naar wie formeel wordt aangemerkt als verwerkingsverantwoordelijke (of verwerker).*
72. *De R.-K. Kerk in België telt één kerkprovincie, die bestaat uit het aartsbisdom Mechelen-Brussel en zeven suffragane bisdommen, die alle op hun beurt verdeeld zijn in decanaten en parochies.¹⁵ Aangezien de klacht enkel gericht is tegen het Bisdom van Gent en – zoals hierna wordt uiteengezet – uit de omstandigheden en de feiten afdoende blijkt dat het Bisdom op zijn minst een deel van de verwerkingsverantwoordelijkheid draagt, zal de Geschillenkamer zich in haar beslissing uitsluitend richten tot het Bisdom van Gent. Dit doet geen afbreuk aan de mogelijkheid dat andere entiteiten gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijkheid hebben of betrokken zijn bij de verwerkingen in casu.*
73. *De R.-K. Kerk in België kent een hiërarchische, gelaagde structuur waarin de conferentie der Bisdommen naar voren komt als het*

¹² VOETNOOT 21: Zie EDPB Richtsnoeren 07/2020, ro. 14.

¹³ VOETNOOT 22: HvJEU Arrest van 13 mei 2014, Google Spain SL t. Agenda Espanola de protección de Datos (AEPD) e.a., C-131/12, ECLI: EU:C:2014:317, para. 34; zie ook de bespreking omtrent de reikwijdte van het begrip in C. DOCKSEY en H. HUMANS, „The Court of Justice as a Key Player in Privacy and Data Protection”, European Data Protection Law Review, 2019, afl. 3, (300)304.

¹⁴ VOETNOOT 23: EDPB – Guidelines 07/2020 on the concepts of controller and processor in the GDPR, v.2.0, 2021, para. 20 e.v; L.A. BYGRAVE & L. TOSONI, „Article 4(7). Controller” in The EU General Data Protection Regulation. A Commentary, Oxford University Press, 2020,148 en D. DE BOT, De toepassing van de Algemene Verordening Gegevensbescherming in de Belgische context, Wolters Kluwer, 2020, para. 362.

¹⁵ VOETNOOT 24: Zie <https://www.kerknet.be/bisschoppenconferentie/artikel/de-belgische-kerkprovincie#:~:text=De%20Belgische%20kerkprovincie%2C%20bestaat%20uit,offici%C3%ABIE%20naam%20van%20de%20kerkprovincie>.

overkoepelende orgaan boven alle individuele Bisdommen. Deze Bisschoppenconferentie vormt een permanent overlegplatform binnen de Belgische R.-K. Kerk, waarin alle Bisschoppen en hulpbisschoppen gezamenlijk het beleid van de Belgische kerkprovincie kunnen bepalen.¹⁶ Volgens de verweerster moet de conferentie der Bisdommen enkel gezien worden als een overlegorgaan, waarbij de werkelijke verwerkingsverantwoordelijkheid ligt bij de individuele Bisdommen die hier deel van uit maken.

74. Als antwoord op een van de bijkomstige vragen die gesteld werden door de Geschillenkamer in voorbereiding op de hoorzitting geeft de verweerster het volgende mee:

„Door hun toezichthoudende positie zijn de diocesane Bisschoppen ook betrokken bij de wijze waarop in concreto door de pastoors omgegaan wordt met de doopregisters in de parochies. Zij hebben de mogelijkheid alleen (voor hun Bisdom) of gezamenlijk met hun collegabisschoppen voor alle Bisdommen behorend tot een bepaalde kerkprovincie specifieke regels uit te vaardigen (het zogenoemde particuliere canoniek recht) binnen het grotere kader van het universeel kerkelijk recht. Dit gebeurde in België in 2017 toen de diocesane Bisschoppen met betrekking tot de kinderdoop bepaald hebben dat: „Vanaf 1 januari 2018 wordt het sacrament van het doopsel alleen nog ingeschreven in het doopregister van de parochie waar het doopsel plaatsvindt.“ [...] Concreet betekent dit dat de pastoor en de diocesane Bisschop gezamenlijk verwerkingsverantwoordelijke zijn voor de verwerking van persoonsgegevens in het doopregister. Voor de onderbouwing hiervan wordt tevens verwezen naar de uitgebreid gemotiveerde conclusie van de Data Protection Authority van Ierland aangaande deze vraag. [...]”

75. Wat de verweerster hierboven beweert, wordt bevestigd in de canons van het (Codex Iuris Canonici of) CIC zelf. Hoewel het CIC niet bepalend is om vast te stellen wie de werkelijke verwerkingsverantwoordelijkheid heeft, biedt dit wel inzicht in de organisatie en structuur van de R.-K. Kerk in België.

[...]

78. Op grond van het bovenstaande concludeert de Geschillenkamer dat de verweerster correct aangeeft dat er een gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijkheid bestaat tussen enerzijds de Bisdommen en anderzijds de parochies zelf. Er is een zekere controle- en beslissingsbevoegdheid voor wat betreft de organisatie en het management van de parochies die bij de diocesane Bisschop ligt.

¹⁶ VOETNOOT 25: Zie <https://www.kerknet.be/organisatie/bisschoppenconferentie>.

Hoewel de parochies wel degelijk over een bepaalde mate van vrijheid blijken te beschikken volgens de CIC, wordt deze marge beteugeld door de diocesane Bisschop. Met betrekking tot de verwerkingsverantwoordelijkheid concludeert de Geschillenkamer dat de Bisdommen, waaronder het Bisdom van Gent – in casu de verweerster – gezamenlijk verwerkingsverantwoordelijk zijn met elke afzonderlijke parochie binnen hun gewest.

79. *Hoewel dat niet binnen het bereik van de klacht valt, benadrukt de Geschillenkamer in dit verband dat de verschillende entiteiten onderling taakverdelingsovereenkomsten moeten afsluiten zoals bepaald in artikel 26 AVG.”*

- 43 Verzoekster weerlegt ook allerminst de vaststelling van de Geschillenkamer, zoals toegelicht in de Bestreden Beslissing, dat het Bisdom Gent *gezamenlijk* met de parochiepriesters verantwoordelijk is voor de gegevensverwerking in de doopregisters. Eigen aan gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken is dat zij samen de doeleinden en de middelen van de verwerking bepalen (artikel 26, lid 1, AVG). Het is dus niet vereist dat het Bisdom Gent zelf de hele verwerking kan controleren en fysiek de gegevenswissing kan uitvoeren. Precies om te vermijden dat gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken de verantwoordelijkheid op elkaar kunnen afschuiven, verplicht artikel 26, lid 1, AVG hen om „*op transparante wijze hun respectieve verantwoordelijkheden voor de nakoming van de verplichtingen uit hoofde van [de AVG]*” vast te stellen, waaronder hun respectieve verplichtingen met betrekking tot de uitoefening van de rechten van de betrokkene. Het Bisdom Gent en de parochies moeten de interne taakverdeling met andere woorden dus zelf regelen.

Het voorgaande vloeit ook voort uit de scheiding tussen kerk en staat, die eraan in de weg staat dat de Geschillenkamer zich uitspreekt over de interne taakverdeling tussen de kerkelijke organen.

Het vijfde middel ten gronde van Verzoekster is ongegrond.

B.3. TOEPASSING VAN HET RECHT OP GEGEVENSWISSING IN DE ZIN VAN ARTIKEL 17 AVG OP DE DOOPREGISTERS?

Standpunt Verzoekster (sterk samengevat)

- 44 In het vijfde onderdeel van haar derde middel stelt Verzoekster dat de GBA artikel 17 AVG (het recht op gegevenswissing) op een foute wijze interpreteert.

De stelling van het Bisdom Gent luidt immers als volgt:

- Gegevenswissing is niet absoluut, het is enkel mogelijk als toepassing van artikel 17.1 AVG.

- Artikel 17.1 c), AVG is hier niet van toepassing aangezien de Klager nooit bezwaar heeft gemaakt en het Bisdom Gent prevalerende dwingende gerechtvaardigde gronden voor de verwerking kan doen gelden.
- Artikel 17.1, d), AVG is evenmin van toepassing aangezien de verwerking wel voldoet aan artikel 6.1, f), AVG. Het Bisdom Gent biedt de kerkverlaters een alternatief aan en de praktijk van annotatie in het doopregister is er gekomen na overleg met het Humanistisch Verbond.
- Volgens het Bisdom Gent is de uitzondering voorzien in artikel 17.3, d), AVG van toepassing, dit wil zeggen dat de archivering van de doopregisters in het algemeen belang is en dient voor historisch onderzoek. Volgens het Bisdom Gent is de motivatie van de Geschillenkamer in de Bestreden Beslissing uiterst summier.
- Steeds volgens het Bisdom Gent is de complete wissing disproportioneel. Het Bisdom Gent stelt dat de wissing bij equivalent mogelijk is en zij verwijst daarvoor naar rechtsleer en naar hetgeen de Franse en Italiaanse Autoriteiten terzake hebben beslist. Steeds volgens het Bisdom Gent zijn de voorstellen van de GBA disproportioneel voor het Bisdom Gent en voor alle andere betrokkenen in het doopregister.
- Het Bisdom Gent stelt dat er een noodzaak is om prejudiciële vragen te stellen door de specifieke context van de doopregisters binnen de Rooms-Katholieke Kerk die enkel op papier bestaan en enkele ter beschikking zijn van beperkte personen.

Standpunt GBA en vrijwillig tussenkomende partijen (sterk samengevat)

- 45 De Bestreden Beslissing buigt zich enkel over de vraag of een persoon die zich uitdrukkelijk van de Rooms-Katholieke Kerk wil distantiëren over een recht op gegevenswissing beschikt.

Het is ter oplossing van het voorliggende geschil **niet noodzakelijk** om de door Verzoekster voorgestelde prejudiciële vragen te richten aan het Hof van Justitie, aangaande het recht op gegevenswissing van de Klager, voorzien in artikel 17.1 AVG.

Er bestaat *in casu* een recht op gegevenswissing ten aanzien van de persoonsgegevens in een doopregister die betrekking hebben op een persoon die zich van de Rooms-Katholieke Kerk wil distantiëren, op grond van zowel artikel 17.1, c), als artikel 17.1, d), AVG (zie o.a. randnummer 195 e.v. van de syntheseconclusie van de GBA), Hieromtrent kan redelijkerwijze geen twijfel bestaan.

De GBA heeft in de feiten vastgesteld dat de betrokken gegevensverwerking niet gebeurt met 'archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden' als primair doel. Vermits de betrokken gegevensverwerking geen rechtmatige primaire verwerkingsgrondslag heeft, kan de uitzondering vervat in artikel 17.3, d), AVG niet van toepassing zijn (zie o.a. randnummer 200 e.v.).

De Bestreden Beslissing heeft de voormelde fundamentele rechten in casu uitdrukkelijk afgewogen tegen de rechten en belangen van de betrokkene. Dit maakt echter geen verschil voor de toepassing van artikel 17.1, d), AVG. Indien de gegevensverwerking onrechtmatig is, ontstaat automatisch een recht op gegevenswissing in de zin van artikel 17.1, d), AVG.

Artikel 17.1 AVG laat geen enkele ruimte voor een wissing 'bij equivalent' door middel van een annotatie bij de persoonsgegevens. Dit blijkt niet enkel uit de letterlijke tekst van artikel 17.1 AVG, maar volgt ook uit het feit dat artikel 16 AVG reeds expliciet voorziet in een recht op rectificatie door middel van een aanvullende verklaring van de betrokkene.

Beoordeling door het Marktenhof

Samenvatting van de relevante analyse uit de Bestreden Beslissing

- 46 Voorafgaand moet verduidelijkt worden dat Verzoekster de toepasselijkheid van de AVG op haar niet ontkent, maar zelf onderschrijft (ze ontkent nu wel dat er sprake zou zijn van een bestand zoals hiervoor werd besproken). Dat gegeven werd wel betwist in de zaak „Jehova’s getuigen” (EHRM, zaak C-25/17).
- 47 Het verwerken van persoonsgegevens is krachtens de AVG mogelijk op basis van een aantal verschillende gronden. De toestemming van de betrokkene(n) is de meest bekende, maar niet de enige grond. Artikel 6 van de AVG somt vijf andere gronden op, waaronder de vitale belangen van personen of de uitoefening van het openbaar gezag. Krachtens de zesde en laatste grond is het mogelijk gegevens te verwerken wanneer dat noodzakelijk is voor de behartiging van gerechtvaardigde belangen van de verwerker, behoudens wanneer dit een onevenredige inbreuk zou uitmaken op de grondrechten van de betrokkene(n). Het Bisdom Gent en de Rooms-Katholieke Kerk in het algemeen beroepen zich op deze grond ter rechtvaardiging van de gegevensverwerking in de doopregisters.

Artikel 6.1 AVG stelt dat de verwerking alleen rechtmatig is indien en voor zover aan ten minste één van de onderstaande voorwaarden is voldaan:

f) de verwerking is noodzakelijk voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of van een derde, behalve wanneer de belangen of de grondrechten en de fundamentele vrijheden van de betrokkene die tot bescherming van persoonsgegevens

nopen, zwaarder wegen dan die belangen, met name wanneer de betrokkene een kind is.

De eerste alinea, punt f), geldt niet voor de verwerking door overheidsinstanties in het kader van de uitoefening van hun taken.

- 48 Concreet moet de gegevensverwerking - het bijhouden van persoonsgegevens in het doopregister, zelfs na verzoek om „ontdoopt te worden” – drie stappen doorstaan opdat zij geldig kan bestaan op basis van deze grond:

- (1) er is een gerechtvaardigd belang;
- (2) daarvoor is de verwerking van gegevens noodzakelijk; en
- (3) de handhaving van dit belang is proportioneel ten aanzien van andere belangen of grondrechten.

In eerste instantie moet er een gerechtvaardigd belang voorhanden zijn. Wanneer een betrokkene zoals de Klager in onderhavig dossier zich expliciet beroept op het recht op gegevenswissing of vergetelheid (artikel 17 AVG), verhoogt deze maatstaf [volgens de GBA krachtens artikel 17.1, c) AVG] naar een „dwingend” gerechtvaardigd belang. Verzoekster beroept zich hierbij op de godsdienstvrijheid, en meer specifiek het recht om een religie te organiseren en te praktiseren. Het doopsel is krachtens de katholieke leer een heilig sacrament, de toegangspoort tot de andere sacramenten en men wordt erin „tot persoon gemaakt met rechten en plichten eigen aan christenen” (Canones 96 en 849 Codex Iuris Canonici). Enerzijds is „ontdopen” volgens de religieuze leer die Verzoekster wenst te organiseren, niet mogelijk. Anderzijds kunnen de overige sacramenten maar ontvangen worden nadat het doopsel heeft plaatsgevonden.

In tweede instantie moet de instandhouding van het doopregister noodzakelijk zijn ter behartiging van dit doel. Een definitieve schrapping uit het doopregister is niet in lijn met de onuitwisbaarheid van het doopsel. Daarnaast zou dit ertoe leiden dat Verzoekster geen zekerheid meer heeft of een persoon die niet in het doopregister staat, inderdaad nog niet gedoopt is geweest.

Het belang van Verzoekster moet in derde en laatste instantie afgewogen worden tegen de belangen, grondrechten en fundamentele vrijheden van de betrokkenen. Het recht op vrijheid van meningsuiting en godsdienst impliceert namelijk ook de individuele vrijheid om van godsdienst te wijzigen of niet te geloven in (en te behoren tot) een bepaalde religie. Nochtans blijft de Klager door zijn vermelding in het doopregister in zekere mate 'verbonden' met Verzoekster. Aangezien de verschillende belangen tegenstrijdig zijn, dringt een evenwichtsoefening zich op. De essentiële vraag in dit verband is of het belang van Verzoekster voldoende zwaar doorweegt om het behoud van de persoonsgegevens in het doopregister te behouden, dan wel of het belang van de betrokkene zodanig doorweegt dat de huidige praktijk onvoldoende tegemoetkomt aan dat belang.

- 49 Aan de ene zijde kwalificeert de informatie „dat iemand gedoopt is” als gevoelige informatie over religieuze opvattingen in de zin van artikel 9 van de AVG. Het belang is daarenboven van fundamentele aard, met name de bescherming van de godsdienstvrijheid. Aan de andere zijde betreft het doopregister een vertrouwelijke databank. Die wordt enkel fysiek en op papier bijgehouden, en, volgens Verzoekster die zich daarvoor beroept op het canoniek recht, wordt het doopregister door de pastoor bewaard in een kluis of afgesloten kast en zouden in principe enkele kerkelijken onder strikte voorwaarden toegang ertoe hebben.

De bijgehouden gegevens zijn volgens Verzoekster dan ook beperkt tot wat noodzakelijk is met het oog op de organisatie van het doopsel maar dat wordt betwist door de GBA in de thans Bestreden Beslissing. Verder voorziet Verzoekster volgens haar in een bijkomende „waarborg”: als iemand dat wenst, annoteert de betrokken parochie in het register dat de gedoopte „de Kerk heeft verlaten”. Het al dan niet vermeld staan in het doopregister heeft in België daarenboven geen invloed op de financiering die de Kerk ontvangt van de staat.

- 50 De vraag is dan ook of de huidige regeling de noodzakelijkheidstoets en de evenredigheidstoets doorstaat. Volgens Verzoekster, die zich daarbij steunt op andere Europese beslissingen terzake (de Ierse, de Sloveense en de Franse die hierna worden samengevat), is dit absoluut het geval. Volgens de GBA in de Bestreden Beslissing is dit niet het geval:
- 51 In een eerste fase (deeltoets) stelt de GBA vast dat het organiseren van een heilig sacrament volgens de voorschriften van het christelijk geloof en het vermijden van „dubbel gedoopten” wel degelijk een gerechtvaardigd belang is, dat een gegevensverwerking zou kunnen verantwoorden.
- 52 Maar steeds volgens de GBA in de Bestreden Beslissing is het middel dat wordt ingezet door de Kerk, het aanhouden van doopregisters binnen iedere parochie, niet noodzakelijk om het doel te bereiken. De doopregisters zijn niet gecentraliseerd, maar bestaan uit verschillende, louter schriftelijke registers die worden bijgehouden per parochie. Een gedoopte te kwader trouw zou zich naar een andere parochie kunnen begeven en daar opnieuw beweren nog niet gedoopt te zijn. Interparochiale opzoeken zijn enkel mogelijk als de betrokkene zelf aangeeft waar hij/zij eerder al gedoopt werd. Om die reden is het middel volgens de GBA niet adequaat om het belang (vermijden van dubbele doopsels) te voorkomen. Daarnaast beargumenteert de GBA dat canon 869 Codex Iuris Canonici al in een uitzonderingsprocedure voorziet om iemand „voorwaardelijk te dopen”, als er twijfel bestaat of een betrokkene al gedoopt werd. Een tweede doopsel is dus niet principieel „uitgesloten”. Tot slot stelt de GBA in de Bestreden Beslissing ook dat er meer gegevens worden verwerkt dan noodzakelijk ter behartiging van het doel – bijvoorbeeld de gegevens van de peter en meter van de gedoopte.
- 53 De GBA spreekt zich in een derde fase (proportionaliteitstoets) bijkomend uit over de evenredigheid van de maatregel. Weegt het belang van de Kerk op tegen

het individueel belang? Zij oordeelt dat de ouders/voogd er in huidig geval redelijkerwijze niet van konden uitgaan dat de gegevens levenslang verwerkt zouden worden, ook na een verzoek tot schrapping.

Aangezien de gegevensverwerking onrechtmatig is volgens de stelling van de GBA, ontstaat er, nog steeds volgens haar, automatisch een recht op gegevenswissing in de zin van artikel 17.1, d), AVG.

Verzoekster betwist deze analyse door de GBA in de Bestreden Beslissing en dat is de reden van haar beroep bij het Marktenhof.

- 54 De GBA voegt wel een belangrijke nuancering toe in de Bestreden Beslissing:

„De Geschillenkamer sluit niet uit dat wanneer er voldoende aandacht wordt besteed aan het beginsel van dataminimalisatie en proportionaliteit, waardoor eventueel zowel de noodzakelijkheids- als de afwegingstoets wordt vervuld, het mogelijk is dat zij tot een ander oordeel komt.”

De vraag over de behandeling van doopregisters onder de AVG, en meer bepaald de vragen in verband met gegevenswissing in andere Europese lidstaten

- 55 De vraag over de behandeling van doopregisters onder de AVG, en meer bepaald de vragen in verband met gegevenswissing, heeft recent ook in andere Europese lidstaten aanleiding gegeven tot procedures voor gegevensbeschermingsautoriteiten en (administratieve) rechtbanken.
- 56 Zo oordeelde de Ierse Gegevensbeschermingsautoriteit begin 2023 nog dat *„de Aartsbisschop rechtmatig een beroep kan doen op gerechtvaardigde belangen op grond van artikel 6, lid 1, onder f), van de GDPR als juridische grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens van betrokkenen die zijn opgenomen in het doopregister, zelfs in gevallen waarin een betrokkene niet meer niet langer geassocieerd wenst te worden met de Katholieke Kerk” (Stuk 16.c, para. 790.c.i Verzoekster)*. Verder stelde de Ierse Gegevensbeschermingsautoriteit ook *„een betrokkene heeft niet het recht om van de Aartsbisschop te verkrijgen dat zijn of haar persoonsgegevens worden gewist, aangezien geen van de bepalingen onder artikel 17, lid 1, onder a) tot en met f), AVG van toepassing is; [...] Betrokkenen die zichzelf niet langer als lid van de Katholieke Kerk beschouwen, hebben niet het recht om hun persoonsgegevens in de doopregisters te laten wissen op grond van artikel 17, lid 1, onder a) tot en met f) AVG; [...] Onder deze omstandigheden zijn de bepalingen van artikel 17, lid 3, niet van toepassing” (Stuk 16.c, para. 766 Verzoekster)*. In tegenstelling tot wat de GBA suggereert, heeft de Ierse Gegevensbeschermingsautoriteit wél concreet de noodzakelijkheid van de gegevensverwerking onderzocht (zie Stuk 16.c, paras. 545-550 Verzoekster). Bovendien heeft zij daarnaast wél de belangen van betrokkenen in overweging genomen, nl. gaan zij specifiek in op: (i) de impact van de verwerking, (ii) de aard van de verwerking, (iii) de redelijke verwachtingen van betrokkenen en (iv) de

waarborgen (**Stuk 16.c**, paras. 551-56944 Verzoekster). Hoewel het gaat om een onderzoek uit eigen beweging van de Ierse Gegevensbeschermingsautoriteit, is dit uiteraard gebaseerd op eerdere vragen en klachten van betrokkenen (**Stuk 16.c**, para. 12 Verzoekster), wiens belangen de Ierse Gegevensbeschermingsautoriteit mee in overweging heeft genomen.

- 57 In Slovenië bevestigde een administratieve rechtbank in 2021 de beslissing van de Sloveense Gegevensbeschermingsautoriteit dat de verwerking van persoonsgegevens door de Rooms- Katholieke Kerk een archivering in het algemeen belang uitmaakt, zoals voorzien in artikel 17.3, d), AVG (**Stuk 32 Verzoekster**). Dit was gebaseerd op een nationale wet, maar de rechtbank bevestigde het belang van het archiefmateriaal van de Rooms-Katholieke Kerk als cultureel erfgoed (Stuk 32, para. 18 Verzoekster).
- 58 Ook in Frankrijk, dat in artikel 1 van de Franse Grondwet de laïciteit verankert, bevestigde de Franse Raad van State (*Conseil d'État*) zéér recent nog, op 2 februari 2024 (Stuk 46 Verzoekster), dat de bestreden beslissing van de Franse Gegevensbeschermingsautoriteit („CNIL”) niet moest worden vernietigd omdat de klager zich op geen van de in artikel 17.1 AVG genoemde gronden voor gegevenswissing kon beroepen en dat de aantekening in de kantlijn van het doopregister dat de klager de waarde van zijn doopsel niet erkende („*Ne reconnaît pas la valeur de son baptême*”), voldoende is voor de uitoefening van zijn recht van bezwaar op grond van artikel 21.1 AVG.
- 59 De lijn in die Europese beslissingen wijst al duidelijk op een divergentie ten opzichte van de analyse die de GBA maakt in de thans Bestreden Beslissing. In alle zaken lijken de onderliggende feiten immers analoog te zijn: namelijk een klager die een vorm van wissing van haar of zijn gegevens in het doopregister vraagt, het canoniek recht dat de wissing niet ongebreideld mogelijk maakt en de vraag naar toepassing van de AVG. Het lijkt dan ook van belang voor het ruimer maatschappelijk debat waarbinnen ook onderhavige procedure kadert om het Europees Hof van Justitie hieromtrent te bevragen.

Is het recht op vrijheid van godsdienst of dat van gegevensbescherming-en wissing absoluut en, indien niet, wat zijn dan de relevante criteria voor een eventuele weging bij een botsing van beide grondrechten?

- 60 Er moet echter nog worden nagegaan of de uitlegging die de GBA geeft aan, in het bijzonder, artikel 17 AVG niet in strijd is met andere grondrechten waarmee de bescherming van de privacy en persoonsgegevens in overeenstemming moet worden gebracht, en of zij tot een evenwichtige afweging leidt tussen die bescherming enerzijds en de vrijheid van godsdienst anderzijds.

Artikel 17 VWEU stelt:

„1. De Unie eerbiedigt de status die kerken en religieuze verenigingen en gemeenschappen volgens het nationaal recht in de lidstaten hebben, en doet daaraan geen afbreuk.

2. De Unie eerbiedigt tevens de status die de levensbeschouwelijke en niet-confessionele organisaties volgens het nationaal recht hebben.

3. De Unie voert een open, transparante en regelmatige dialoog met die kerken en organisaties, onder erkenning van hun identiteit en hun specifieke bijdrage.”

Artikel 10, lid 1, van het Handvest bepaalt dat:

„[e]enieder [...] recht [heeft] op vrijheid van [...] godsdienst. Dit recht omvat tevens de vrijheid om van godsdienst en overtuiging te veranderen en de vrijheid, hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als privé, zijn godsdienst te belijden of zijn overtuiging tot uitdrukking te brengen in erediensten, in onderricht, in de praktische toepassing ervan en in het onderhouden van geboden en voorschriften.”

Blijkens de toelichting ad artikel 10 van het Handvest correspondeert dit recht met het recht dat wordt gewaarborgd in artikel 9 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950 (hierna: „EVRM”), en heeft het overeenkomstig artikel 52, lid 3, van het Handvest, dezelfde inhoud en reikwijdte.

Bijgevolg kan de vrijheid van godsdienst slechts worden beperkt onder de in artikel 9, lid 2, van het EVRM genoemde voorwaarden, namelijk dat elke beperking bij wet moet zijn voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk moet zijn in het belang van de openbare veiligheid, voor de bescherming van de openbare orde, gezondheid of goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

- 61 Is het met elkaar in overeenstemming brengen van de vrijheid van godsdienst en de bescherming van de privacy waaronder gegevensbescherming noodzakelijk en eventueel mogelijk om "de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen" te waarborgen?
- 62 Wat de vrijheid van godsdienst betreft, heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: „EHRM”) geoordeeld dat „*deze vrijheid weliswaar in de eerste plaats onder de bevoegdheid van de nationale rechter valt, maar tevens de vrijheid omvat om zijn godsdienst individueel en in privékring, of collectief in het openbaar en in de kring van geloofsgenoten te belijden. Bovendien heeft het [EHRM] reeds de gelegenheid gehad om op grond van artikel 9 van het [EVRM]*

negatieve rechten te erkennen, met name de vrijheid om geen godsdienst aan te hangen en de vrijheid om deze niet te belijden.”¹⁷

63 Verzoekster stelt in haar vijfde onderdeel van haar derde middel:

„Ten vijfde schendt de Bestreden Beslissing het motiverings- en zorgvuldigheidsbeginsel en artikel 17 AVG. Zo interpreteert de Geschillenkamer het recht op gegevenswissing foutief omdat de voorwaarden tot toepassing van artikel 17.1 AVG niet voldaan zijn. In ieder geval, en in subsidiaire orde, kan Verzoekende Partij zich beroepen op de uitzonderingen in artikel 17.3 AVG. Bovendien is de sanctie van wissing in de Bestreden Beslissing disproportioneel. De ingave in het doopregister is immers slechts één verwerking, op papier, waartoe enkel de pastoor, op vraag van de betrokkene, en de betrokkene zelf toegang hebben. In dit kader verzoekt de Verzoekende Partij Uw Hof om een prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie te stellen.”

Zij houdt voor dat de afwezigheid van een degelijke evenwichtige belangenafweging in de Bestreden Beslissing, waartoe niet enkel de botsing van de in het geding zijnde grondrechten aanleiding had toe moeten geven, maar die ook door de AVG zelf uitdrukkelijk wordt voorgeschreven, haar grieft.

Zij stelt:

„Als wissing meer zou moeten inhouden dan de toevoeging van een annotatie, zullen de doopboeken onherstelbaar worden beschadigd, zal de archiefwaarde ervan wordt tenietgedaan, zal het historisch karakter worden aangetast, zullen de rechten en vrijheden van anderen onherroepelijk worden aangetast en zal de GBA zich onmiskkenbaar inmengen met de interne organisatie van de R.-K. Kerk aangezien de werkwijze met annotatie vereist is overeenkomstig de sacramentenleer. Die schade is onherstelbaar en onomkeerbaar, zelfs bij de wissing van de gegevens van één persoon, laat staan bij de wissing van de gegevens van de vele aanvragen waarbij het bisdom zich momenteel overstelpt ziet.”

64 De GBA verweert zich daartegen door het volgende te poneren in randnummer 191 van haar syntheseconclusie:

„Onderstaand zal echter worden aangetoond dat de bestreden beslissing geheel terecht en restrictieve invulling geeft aan de uitzonderingen op het recht op gegevenswissing (punt a) en op zorgvuldige en gemotiveerde wijze tot de conclusie komt dat artikel 17.1.c) AVG en 17.1.d) in casu kunnen worden toegepast (punt b) en geen beroep kan worden gedaan op artikel 17.3.d) AVG (punt c). Verder wordt ook aangetoond dat de bestreden

¹⁷ EHRM, 21 februari 2008, [redacted] tegen Griekenland (CE:ECHR:2008:0221JUD001951606, § 32 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

beslissing niet diende te onderzoeken of een wissing ‚bij equivalent’ mogelijk was (punt d). Tot slot wordt (samenvattend) aangetoond dat het niet nodig is om in casu prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie te stellen omtrent de toepassing van artikel 17 AVG (punt e).”

- 65 Tijdens de hoorzitting voor de GBA en ook voor het Marktenhof heeft de Klager volhard in zijn standpunt dat zijn persoonsgegevens in het doopregister „een foutieve weergave van werkelijkheid is, aangezien hij zichzelf nooit als lid heeft beschouwd, dus kan hij ook niet als kerkverlater worden vermeld” (stuk A.32, p. 2 van de GBA). Het Bisdom Gent heeft hierop gerepliceerd dat volgens hen de persoonsgegevens niet onrechtmatig zijn verkregen omdat de ouders van de Klager destijds het ouderlijk gezag uitoefenden. Hieruit concludeerde het Bisdom Gent ter zitting dat de intreding „niet onjuist is” zoals de Klager voorhoudt (stuk A.32, p. 4 van de GBA).
- 66 Het Marktenhof is van oordeel dat het noodzakelijk is – gelet op de botsing van grondrechten en de vraag naar criteria voor een degelijke weging – het Hof van Justitie prejudicieel te bevragen.

Prejudiciële vraagstelling

- 67 Artikel 267 van het VWEU verleent het Hof van Justitie de bevoegdheid om bij wijze van prejudiciële beslissing uitspraak te doen over zowel de uitlegging van de verdragen en van de handelingen van de instellingen van de Europese Unie als de geldigheid van die handelingen. Volgens de derde alinea van dat artikel is een nationale rechterlijke instantie ertoe gehouden zich tot het Hof van Justitie te wenden, indien haar beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep. Dit is niet het geval voor het Marktenhof aangezien er nog een voorziening in cassatie openstaat tegen haar arresten.
- 68 Wanneer er echter zoals in onderhavig geval twijfel is over de interpretatie of de geldigheid van een bepaling van het recht van de Europese Unie die van belang is voor de oplossing van een voor een nationaal rechtscollege hangend geschil, dient dat rechtscollege, zelfs ambtshalve, het Hof van Justitie prejudicieel te ondervragen.
- 69 Alvorens ten gronde uitspraak te doen, dienen bijgevolg de hieronder en in het dictum vermelde prejudiciële vragen te worden gesteld aan het Hof van Justitie van de Europese Unie:

„a) Moet artikel 17 AVG, in samenhang gelezen met het recht op bescherming van persoonsgegevens zoals gewaarborgd door artikel 8 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie („Handvest”), de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst zoals gewaarborgd door artikel 10 van het Handvest en artikel 9 EVRM en het beginsel van scheiding van kerk en staat zoals verankerd in de artikelen 19 en 21 van de Belgische Grondwet, zo worden geïnterpreteerd dat een persoon die als minderjarige

gedoopt werd en als meerderjarige zich van de Rooms-Katholieke Kerk wil distantiëren al dan niet over een recht beschikt op wissing van zijn persoonsgegevens uit het doopregister?

b) Maakt het daarbij voor de toepassing van artikel 17.1.c) AVG een verschil dat, volgens de verwerkingsverantwoordelijke, de ingave in het doopregister raakt aan de hogervermelde fundamentele rechten (vrijheid van godsdienst) van de verwerkingsverantwoordelijke en de Rooms-Katholieke kerkgemeenschap die zij vertegenwoordigt?

c) Maakt het daarbij een verschil dat dit doopregister niet digitaal is, maar een unieke materiële drager onder de vorm van een boek met recto-verso pagina's waarbij ook op de achterkant gegevens van andere betrokkenen staan vermeld?

d) Maakt het daarbij een verschil dat het boek zelf een historisch artefact is en dat het doopregister een unieke weergave is van historische feiten die nergens anders worden geregistreerd waardoor de gegevensverwerking ook gebeurt met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden in de zin van artikel 17.3.d) AVG?

e) In de mate dat er een recht op gegevenswissing zou bestaan in de zin van artikel 17.1 AVG en in de mate dat er geen uitzondering op dit recht zou gelden in de zin van artikel 17.3 AVG wordt aan het recht op gegevenswissing bij equivalent voldaan door de annotatie dat een persoon de kerk heeft verlaten in de marge van het doopregister?"

Het Marktenhof kan zich, zonder vooruit te lopen op het antwoord van het Hof van Justitie van de Europese Unie op de prejudiciële vragen die bij hogervermeld arrest werden gesteld, niet uitspreken over de grond van de zaak in verband met de geldigheid van de thans Bestreden Beslissing.

Het Marktenhof schorst dan ook de verdere behandeling van de zaak [OMISSIS] in afwachting van het antwoord op deze prejudiciële vragen [OMISSIS].

OM DEZE REDENEN,

HET MARKTENHOF,

[Nationale procedure] [OMISSIS]

Daarnaast, alvorens recht te doen ten gronde,

Besluit de volgende prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie

[adres Hof] [OMISSIS]

- „a) *Moet artikel 17 AVG, in samenhang gelezen met het recht op bescherming van persoonsgegevens zoals gewaarborgd door artikel 8 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (,Handvest'), de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst zoals gewaarborgd door artikel 10 van het Handvest en artikel 9 EVRM en het beginsel van scheiding van kerk en staat zoals verankerd in de artikelen 19 en 21 van de Belgische Grondwet, zo worden geïnterpreteerd dat een persoon die als minderjarige gedoopt werd en als meerderjarige zich van de Rooms-Katholieke Kerk wil distantieren al dan niet over een recht beschikt op wissing van zijn persoonsgegevens uit het doopregister?*
- b) *Maakt het daarbij voor de toepassing van artikel 17.1.c) AVG een verschil dat, volgens de verwerkingsverantwoordelijke, de ingave in het doopregister raakt aan de hogervermelde fundamentele rechten (vrijheid van godsdienst) van de verwerkingsverantwoordelijke en de Rooms-Katholieke kerkgemeenschap die zij vertegenwoordigt?*
- c) *Maakt het daarbij een verschil dat dit doopregister niet digitaal is, maar een unieke materiële drager onder de vorm van boek met recto-verso pagina's waarbij ook op de achterkant gegevens van andere betrokkenen staan vermeld?*
- d) *Maakt het daarbij een verschil dat het boek zelf een historisch artefact is en dat het doopregister een unieke weergave is van historische feiten die nergens anders worden geregistreerd waardoor de gegevensverwerking ook gebeurt met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden in de zin van artikel 17.3.d) AVG?*
- e) *In de mate dat er een recht op gegevenswissing zou bestaan in de zin van artikel 17.1 AVG en in de mate dat er geen uitzondering op dit recht zou gelden in de zin van artikel 17.3 AVG wordt aan het recht op gegevenswissing bij equivalent voldaan door de annotatie dat een persoon de kerk heeft verlaten in de marge van het doopregister?”*

Schorst de behandeling van de zaak voor al het overige [OMISSIS] [Nationale procedure]

Aldus gewezen en uitgesproken in openbare burgerlijke terechtzitting van de 19^e kamer A (Marktenhof) van het hof van beroep te Brussel op 11 december 2024,

[samenstelling rechtscollege] [OMISSIS]

[administratieve gegevens] [OMISSIS]

Brussel, 09-01-2025